קונטרס

המכתבים

אסיפת תשובות,
מכתבים, עדויות, ועוד

בענין

מצות תכלת
בזה"ז

קונטרס

המכתבים

אסיפת תשובות,
מכתבים, עדויות, ועוד

בענין

מצות תכלת
בזה"ז

יצא לאור ע״י
המרכז למצות תכלת
848-210-1494

הקדמה ..... א
שלטי הגבורים לרבי אברהם הרופא ..... ו
חוות יאיר ..... ז
יעב״ץ ..... ח
רד״ל ..... ט
הג״ר שמשון רפאל הירש ..... י
תועפות ראם ..... יא
מרן הג״ר שלמה זלמן אויערבאך זצ״ל ..... יב
הג״ר עמרם אופמאן שליט״א ..... יג
הג״ר חיים אבערלאנדער שליט״א ..... טז
הג״ר חיים ישראל הלוי בעלסקי זצ״ל ..... יז
הג״ר זלמן נחמיה גולדברג שליט״א ..... יח
הג״ר שריה דבלצקי שליט״א ..... יט
הג״ר בן ציון הלברשטאם שליט״א ..... כ
הג״ר חיים יוסף דוד ווייס שליט״א ..... כא
הג״ר יצחק שלמה זילברמן זצ״ל ..... כב
הג״ר אליהו זילברמן שליט״א ..... כג
הג״ר ישראל טאפלין שליט״א והג״ר שלמה גיסינגער שליט״א ..... כד

הג״ר חיים טווערסקי שליט״א ..... כה
הראשל״צ הג״ר יצחק יוסף שליט״א ..... כו
הג״ר מרדכי אברהם כ״ץ שליט״א ..... כז
הג״ר מאיר מאזוז שליט״א ..... כח
הג״ר שלמה יוסף מחפוד שליט״א ..... כט
הג״ר ינון מלאכי שליט״א ..... ל
הג״ר גרשון מלצר שליט״א ..... לא
הג״ר שמואל נדל שליט״א ..... לד
הג״ר זלמן דוד ישעי׳ סופר שליט״א ..... לה
הג״ר גבריאל ציננער שליט״א ..... לח
הג״ר משה מרדכי קארפ שליט״א ..... לט
הג״ר יעקב קמנצקי זצ״ל ..... מ
הג״ר ניסן קפלן שליט״א ..... מא
הג״ר רבי זונדל קרוזיר זצ״ל ..... מב
הג״ר יעקב קאפיל שווארץ שליט״א ..... מג
הג״ר חיים פנחס שיינברג זצ״ל ..... מד
הג״ר מנחם מענדל שפרן שליט״א ..... מה
תעודת הכשר מבד״ץ מהדרין ..... מו
דבר אל הקורא ..... מז

הקדמה

המסורה בכלל ישראל מגדולי הדורות שתכלת יכולה לחזור

ראוי להקדים לקונטרס זה קצת מדברי גדולי ישראל בכל הדורות מה שכתבו בנדון התכלת. ולא בנדון מהו החלזון והתכלת, כי אם בנדון הכללי, האם חלזון התכלת ומצות התכלת יכולים לחזור לכלל ישראל לפני הגאולה המקווה. ממקורות אלו יראה הרואה שכולן שוין לטובה שהמסורה בכלל ישראל היה בכל הדורות שחזרת החלזון למצות תכלת הוא דבר אפשרי, וראוי לחשוש לזאת מדינא.

המהרי"ל (שו"ת החדשות סי' ה') כשבא להסביר שיטתם של ר"ת והגאונים שאף בזמן שאין תכלת בגד פשתן פטור אף מלבן משום גזירה דשמא יטיל בו קלא אילן, כתב שיתכן שיחזור התכלת, וז"ל "**וסברא הוא שמא** יחזור דבר לקלקולו **שיהא התכלת מצוי**, כש"כ למאי דכתב סמ"ג דאותו דג חלזון הוא בים המלח וכתב סימנין **בקל היה לעשות תכלת** וכו'". ומפורש שחלזון יכול להתגלות בדור מן הדורות וחשש כן לדינא, וכן מצינו בשאר אחרונים כי גילוי החלזון הוא ענין אפשרי.

ז"ל **הלבוש** (בהקדמתו ללבוש או"ח) שכתב "קראתיו לבוש התכלת, כי כמו **שחייב האדם ללבוש תכלת** בציצית בכל יום **אם ימצא**, כן הוא חייב להלביש עצמו באלו הדינים".

ז"ל **העולת תמיד** (או"ח ט ג) "אע"ג דבזה"ז ליכא תכלת מ"מ גזרינן, וכן פי' ר"ת שם בברייתא דסדין בציצית, **דשמא יתגלה תכלת** ויביא לידי איסורא דכלאים".

וממש כדברי העולת תמיד כתב הרב **שתילי זיתים** (שם סק"ח).

ושיטת העולת תמיד בזה מובא להלכה ע"י הכהן הגדול ופוסק האחרון מרן רבינו בעל ה**משנה ברורה** (שם בשע"צ סקכ"ג).

וכן בארצות החיים ל**המלבי"ם** (המאיר לארץ ט, מא) חשש שמא ילמדו לעשות תכלת בזה"ז, וז"ל "ועי' בשו"ת **רדב"ז** (סי' תרפ"ה) **אפשר שעד היום הוא מצוי** אלא שאין יודעין לצודו עכ"ד, ולפי"ז י"ל דגם בסדין בציצית **יש חשש דשמא ילמדו".**

וכ"כ ה**כלי חמדה** (פר' מסעי ד"ה וראיתי למורי) בדעת הרז"ה והנשיא ר"י בן ברוך שתכלת

מעכבת את הלבן וז"ל "דאולי דעתם ז"ל דתכלת אינו נגנז **ואפשר ע"י טרחא למצא אותו** כדעת הרדב"ז בתשו' תרפ"ה".

וכ"ה ב**חמדת שלמה** (אה"ע סי' ט' כ"ג) ומביאו ה**ברית אברהם** (שם סי' מ"ו אות ה') "אין הדבר מוכרח שלא ימצא תכלת אף בזה"ז אם נעמוד על כל הבדיקות כמו שהעתיקם הרמב"ם ז"ל בהל' ציצית".

וכ"כ **הישועות מלכו** (או"ח ג') על צביעת ראדזין "איברא **שאם היה בנמצא תכלת בבירור**, והיה ידוע לנו כיצד צובעין, **ודאי היה ראוי לאחוז במצוה זו**, אלא שאין לנו בירור גמור שזה הוא תכלת, ודברי הרב שיחי' אינו אלא השערה בעלמא".

וכן אמר **הג"ר יצחק אלחנן זצ"ל** מקאוונא (מובא בעין התכלת בהקדמה דף יח.) "אנכי כבר סייעתי הרבה בענין התכלת, כי כתבתי (הובא שם) שהחיוב לקבור בתכלת מי שהלך בתכלת בחייו, ובזה הראיתי גילוי דעת מפורש שדעתי מסכמת לקיים המצוה" (אלא ע"ש שאמר שהוא עצמו אנוס הוא מחמת הרדיפות על זה, ומחמת רוב חולשתו אינו יכול להכניס עצמו בהלכה זו).

וכן נקט ה**בית הלוי** (הובאו דבריו בעין התכלת בהקדמה דף ז) "**אחרי אשר יברר לנו** כי דג זה או מלאכת צבעו נפסק ונשכח מציאתו או ידיעתו בשום זמן מהזמנים, היינו היה בזה דבר הנשכח והוא מצאה, **אז נהיה מחויבים לשמוע אליו וללבשו".**

ז"ל ה**מגיד מדובנא** (ס' המדות שער הדעת פ' ט"ז) ולולא קבלנו שאין התכלת מעכב את הלבן בזמן הזה אפשר היינו מחזרים אחריו כאשר אנחנו שולחים למרחקים להביא אתרוג ולולב והדס עכ"ל. ומבואר מדבריו שעצם החזרת התכלת בזה"ז שייך, אלא שמפני הטורח הגדול שיש בו, ושאינו מעכב בעיקר מצות ציצית (אף שודאי בזמן שיש תכלת חייב להטילו) לא היו שולחים אחריו למרחקים.

גם בספר אלף כתב (אות תשל"ט) איתא שראה בעצמו ציצית של **הג"ר דוד ניימאן לקנבאך זצ"ל** וראה שהטיל תכלת האדמו"ר מראדזין (הגאון היה **תלמיד חת"ס**, וראב"ד פרשבורג, וממנו נסמכו כל מורי הוראת שיצאו משם).

"רבינו (**הגאון מערלוי בעל אמרי סופר**) החל כאן בארה"ק ללכת עם פתיל תכלת בשנת תש"ן (בנו של רבינו, הרה"ג מערלוי בב"פ שליט"א אמר שכבר בשנת תש"כ לבש תכלת), וסיפר שזקה"ק מרן בעל **ההתעוררות תשובה** למד את חיבורו של האדמו"ר מראדזין ונשא חן בעיניו שיטתו בזה, אולם באונגרין לא היה ניתן להשיג פתיל תכלת, ועל כן לא יכל

ההתעוררות תשובה לקיימה בפועל. ומחמת החשיבות שהיה לזה בעיני זקה"ק החל אף הוא להדר בזה" (ספר הליכות והנהגות אמרי סופר פ"ג ה"ב).

וכ"כ **הג"ר עקיבא יוסף שלזינגר זצ"ל** (בעל לב עברי ותלמידו של הכת"ס, במכתבו הנדפסה בעין התכלת בהקדמה דף כ.) "דברתי בענין [התכלת] עם גדולים דפעה"ק, הגאון דבריסק [המהרי"ל דיסקין] נ"י, והגאון מהר"ש סלנט נ"י, והסכימו עמי בגוף ההלכה ע"פ דעת הרמב"ם ז"ל, **שאין שום מקום להסתפק לפטור מחיוב קיום המצוה**, דהא אפילו בלא חוט זה כשר... ושוב עסקתי בענין עם חכמי ספרד, המכונה קהל חסידים עדת ב"א, אשר הם המקובלים המכוונים רב חסיד שמ"ש זיע"א כמפורסם, ואני לומד עמהם כמה פעמים ביחד, ודברתי וראו והסכימו עמי".

וכן המהרש"ם זצ"ל עצמו **לבש תכלת בציציותיו מצביעת ראדזין בצנעה**, וצוה בצוואתו לקברו עמהם (נדפס בראש ספרו תכלת מרדכי עה"ת, בבן יכבד אב, אות ב') "יקחו את הטלית טירקישען בלא העטרה, וקשורים בו ציצית עם תכלת, ולא יפסלו הציצית".

וע"ע בהקדמת ספר שפוני טמוני חול (הוצאת שנת תשי"ב, דף ו. מהרה"ג ר' ירוחם ליינר זצ"ל) שכתב "ויש לי עדות ברורה ונאמנה **שהגאון הגדול ר' איציל מפוניוויעז לבש תכלת בטליתו בהצנע**, כמו שהעידו תלמידיו שלמדו אצלו" (וכן העיד בעל הקהילות יעקב זצ"ל).

וכן אמר **מרן החזו"א זצ"ל** על צביעת ראדזין (מעשה איש ח"א ע' קלב) "הלא אין שום היזק בדבר- להטיל ספק תכלת **ואילו היה צל צילו של ספק הלא היו הגדולים אז מקבלים אותו**". וידועים כמה שמועות בשמו, שענינם שאין מטילים צביעת ראדזין, רק משום שאין בו אפילו צד ספק.

"אמר לי מו"ר זצוק"ל **(הסטייפלר)** שלולא שחושש שילמדו ממנו היות ומסתכלים אחר הנהגותיו ונוהגים כמותו היה נוהג עוד הרבה הנהגות משלו וכן היה הולך בתכלת כרדז'ינר" (אורחות רבינו ח"א דף רמו).

וע"ע במאמר 'חידוש התכלת' (בסוף ספרי התכלת עמ' לו) שנמסר על הגאון רבי חיים ברלין זצ"ל, **שלבש בצנעה תכלת בטליתו** ע"ש. ובמכתב מהאדמו"ר מראדזין זצ"ל ל**הג"ר חיים ברלין זצ"ל** איתא בזה"ל "והנני למלאות בקשתו אשר בקש במכתבו "תכלת שלח לי כאשר יגמור" והנני שולח לו בזה ארבע כריכות תכלת כשר והדר לו" (הובא באוצר רבינו חיים ברלין או"ח סי' רכ"ד).

ועי' בספר ימות עולם (מהרה"ק ר' יצחק מאמשינאוו ז"ל, עמ' קע"ד), **שהרה"ק**

מאוסטרובצא זצ״ל אמר שאינו יודע מדוע אין הולכין עם תכלת.

וכן שמעתי ממקור מהימן **שהאדמו״ר מביאלא זצ״ל** בעל חלקת יהושע לבש תכלת הראדזינער בצנעה.

ובספר **תורת אמת** (להגאון ר׳ רפאל בירדוגו זצ״ל, ריש או״ח) כתב בזה״ל ״וקשה לי על כל הדורות שלא שקדו אחר החלזון ... וקשה בעיני מאד מאד דבר זה שנתגעלה מצוה אחת ממצות התורה ח״ו ... (ועי״ש). וכתב ע״ז בספר **אוצר המכתבים** (להג״ר יוסף משאש זצ״ל, ח״ב דף קצ״ט) ״גם זה אינו כי שקדו וטרחו הרבה ... ור׳ גרשן העניך ... יגע ומצא ... ותמיד חפשו ... ועדיין מחפשים כמ״ש בחוברות ההד ... תרצ״ה ...״

וז״ל **הג״ר צבי פסח פרנק זצ״ל** (מקדש מלך פרק ח׳) ״יש לדון דנהי דאינו מעכב אבל מכל מקום ראוי בעינן, אבל נראה דבכי האי גוונא דהמניעה הוא מחסרון בקיאות, יש לומר דזה לא הוי בכלל אינו ראוי, דודאי אפשר גם היום למצוא תכלת למצוה״.

והג״ר דוד צבי הילמן ז״ל (עורך הרמב״ם מהדורת שבתי פרנקל) סיפר, שבנו של הגרא״ז מלצר זצ״ל (ר׳ הרשל) ביקש ממנו שיקנה עבורו פתילים מבית צביעה של ראדזין. והגיד לו ששאל על זה מגיסו **הג״ר אהרן קוטלר זצ״ל**, ואמר לו **״שאין שום צד לימנע מללבוש ניט דא קיין חשש״.**

מדברי כל גדולים אלו, ברור שבכל הדורות נקטו שאין מניעה כללית שיחזור התכלת, הן מצד הלכה והן מצד השקפה, ואדרבה אם ימצא החלזון עלינו לצבוע ממנו תכלת לציצית על כנפי בגדינו.

ה

שלטי הגבורים לרבי אברהם הרופא

רמש הים הנקרא פורפורא והוא החלזון שצובעין בו התכלת

"רמש הים שנקרא פורפורא, והוא חלזון שצובעין בו התכלת".

(שלטי הגיבורים לרבי אברהם הרופא[1])

1. פרק ע"ט, והוא ספר (משנת שע"ב) על עניני המקדש, הביאו התוס' יו"ט פעמים רבות, וכן מביאו הפרי חדש (יו"ד פ'), והברכי יוסף (או"ח תקפ"ו), והחתם סופר (גיטין י), ועוד.

חוות יאיר

"בחידושים... כתבתי דדם חלזון שבו צובעין תכלת אינה בלו"א רק צבע פורפר שנעשה מדם דג שנקרא הדג פורפר".

(מקור חיים סי' י"ח סק"ג)

יעב"ץ

"ובענין צידת חלזון אמרו בפרק במה מדליקין, ולכורמים וליוגבים תני רב יוסף יוגבים אלו צידי חלזון מסולמא דצור עד חיפה, **וכדבר הזה ממש כתבו גם סופרי אומות העולם**, כותבי ישובי המדינות והנמצא בה לצורך העולם, וזכרו שלא נמצא במקום אחר הדג **שצובעין בדמו תכלת** כי אם בין שני מקומות הללו, וידוע שצור וחיפה הן שתי עיירות היושבות על חוף הים הגדול של תורה, ויושבי צור וצידון היו צדין אותו ועושים בו סחורה, ביחוד אחר שחרבה ארץ ישראל, הם שהיו מספיקין צבע תכלת לכל הארצות, וכן היה נצוד בחלקו של זבולון שירכתו על צידון, ובזמן ישוב ארץ ישראל היה כל מקח וממכר הלז וריוח הגדול שבו לזבולן לבדו מיתר השבטים, כמ"ש רז"ל כולן צריכין לך ע"י חלזון. ושפוני טמוני חול תני רב יוסף וספוני זה חלזון, וטמוני חול זו זכוכית לבנה, גם היא היתה בגבול הצדונים והצוריים, שהחול הנמצא שם באותו מחוז בחוף הים הגדול, הוא מובחר לזכוכית הטובה ומשובחת, לא נמצא כמוהו בארץ".

(מטפחת ספרים פ"ד)

רד"ל

"ממ"ש פ"ב דשבת (כו.) "יוגבים אלו ציידי חלזון מסולמא דצור עד חיפה" וסולמא דצור וחיפה שניהן סמוך לים הגדול במערב א"י, משמע ששם היו צדין החלזון, ... וכיון ששם היו מלקטים, מוכח שבים הגדול היה נמצא, וכן משמע מלשון הספרי פר' הב־רכה ... משמע שהיה מצוי בים הגדול וכן נודע גם בפי המחברים. ולכן קרוב להגיה בדברי הרמב"ם ים הגדול במקום ים המלח...".

(רד"ל בביאורו לפרקי דרבי אליעזר, פרק י"ח הגה"ה ה')

הג"ר שמשון רפאל הירש

"ושפוני טמוני חול ... חלזון ... ה'פורפור טנעקע' *(die Purpurschnecke)*".

(הג"ר שמשון רפאל הירש זאת הברכה לג, יט תירגם מדיוק מהמקור)

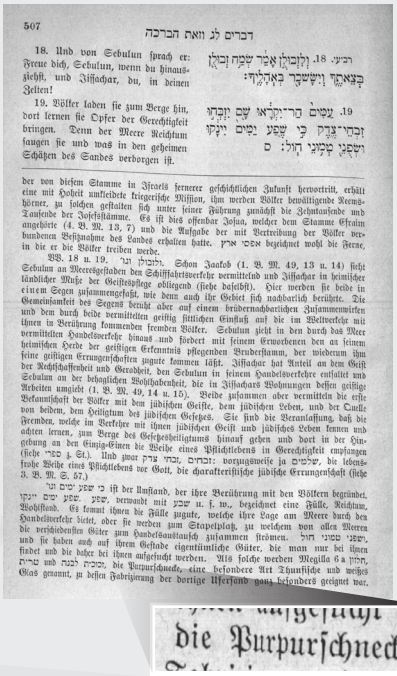

507

דברים לג וזאת הברכה

18. Und von Sebulun sprach er: Freue dich, Sebulun, wenn du hinausgehst, und Jissachar, du, in deinen Zelten!

19. Völker laden sie zum Berge hin, dort lernen sie Opfer der Gerechtigkeit bringen. Denn der Meere Reichtum saugen sie und was in den geheimen Schätzen des Sandes verborgen ist.

רביעי. 18. וְלִזְבוּלֻן אָמַר שְׂמַח זְבוּלֻן בְּצֵאתֶךָ וְיִשָּׂשכָר בְּאֹהָלֶיךָ׃

19. עַמִּים הַר יִקְרָאוּ שָׁם יִזְבְּחוּ זִבְחֵי צֶדֶק כִּי שֶׁפַע יַמִּים יִינָקוּ וּשְׂפֻנֵי טְמוּנֵי חוֹל׃ ס

der von diesem Stamme in Israels fernerer geschichtlichen Zukunft hervortritt, erhält eine mit Hoheit umkleidete heiligerische Mission, um werden Völker bewältigende Kreuzhörner, zu solchen gestalten sich unter seiner Führung zunächst die Zehntausende und Tausende der Josefsstämme. Es ist dies offenbar Josua, welcher dem Stamme Efraim angehörte (4. B. M. 13, 7) und die Aufgabe der mit Vertreibung der Völker verbundenen Besitznahme des Landes erhalten hatte. אפסי ארץ bezeichnet wohl die Ferne, in die er die Völker treiben werde.

WB. 18 u. 19. וזבולון וגו׳ Schon Jaakob (1. B. M. 49, 13 u. 14) sieht Sebulun an Meeresgestaden den Schiffahrtsverkehr vermittelnd und Jissachar in heimischer ländlicher Muße der Gottesverehrung obliegend (siehe daselbst). Hier werden sie beide in einem Segen zusammengefaßt, wie denn auch ihr Gebiet sich nachbarlich berührte. Die Gemeinsamkeit des Segens beruht aber auf einem bruderschaftlichen Zusammenwirken und dem durch beide vermittelten geistig sittlichen Einfluß auf die im Weltverkehr mit ihnen in Berührung kommenden fremden Völker. Sebulun steht in den durch das Meer vermittelten Handelsverkehr hinaus und fördert mit seinem Erworbenen den an seinem heimischen Herde der geistigen Erkenntnis pflegenden Bruderstamm, der wiederum ihm seine geistigen Errungenschaften zugute kommen läßt. Jissachar hat Anteil an dem Geist der Rechtschaffenheit und Geradheit, den Sebulun in seinem Handelsverkehre entfaltet und Sebulun an der behaglichen Wohlsituiertheit, die in Jissachars Wohnungen dessen geistige Arbeiten umgiebt (1. B. M. 49, 14 u. 15). Beide zusammen aber vermitteln die erste Bekanntschaft der Völker mit dem jüdischen Geiste, dem jüdischen Leben, und der Quelle von beiden, dem Heiligtum des jüdischen Gesetzes. Sie sind die Veranlassung, daß die Fremden, welche im Verkehre mit ihnen jüdischen Geist und jüdisches Leben kennen und achten lernen, zum Berge des Gesetzesheiligtums hinauf gehen und dort in der Hingebung an den Einzig-Einen die Weihe eines Pflichtlebens in Gerechtigkeit empfangen (siehe ספרי 4. St.). Und zwar זבחי צדק, זבחים: vorzugsweise ja שלמים, die lebensfrohe Weihe eines Pflichtlebens vor Gott, die charakteristische jüdische Errungenschaft (siehe 3. B. M. 3, 57.)

שפע ים יונקו וגו׳ כי שפע ים is ist der Umstand, der ihre Berührung mit den Völkern begründet. שפע, verwandt mit שכע u. s. w., bezeichnet eine Fülle, Reichtum, Wohlstand. Es kommt ihnen die Fülle zugute, welche ihre Lage am Meere durch den Handelsverkehr bietet, oder sie werden zum Stapelplatz, zu welchem von allen Meeren die verschiedensten Güter zum Handelsaustausch zusammen strömen. ושני טמוני חול und sie haben auch auf ihren Gestade eigentümliche Güter, die man nur bei ihnen findet und die daher bei ihnen aufgesucht werden. Als solche werden Megilla 6 a חלזון, וסוכרת לבנה ושרץ, die Purpurschnecke, eine besondere Art Thunfische und weißes Glas genannt, zu dessen Fabrizierung der dortige Ufersand ganz besonders geeignet war.

die Purpurschnecke,

תועפות ראם

" והר חלזון טצובעין מדמו תכלת, הוא הנקרא חלזון אדומי, פורפור טנעקע[2] ".

(תועפות ראם יראים מצוה ת"א)

2 ועי' גם בדברי הג"ר דוד זינצהיים (מנחת עני, עמ' קי"א), ותפארת ישראל (בהקדמתו לסדר מועד קופת הרוכלים, כללי בגדי קדש של כהונה, ד"ה בענין תכלת).

מרן הג"ר שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל

ב"ה, יום יוד מנ"א תשמ"ט

לכבוד ד"ר רבי ישראל זיידרמן הי"ו

אחרי ברכת שלום רב וכט"ס, הנני מאשר שקבלתי מכתבו מיום ו' חדש זה, אך הואיל ואין לי ידע חשוב בענין זה, וגם כוחותי מוגבלים, לכן קשה לי לחוות דעה. והנני רק בברכה שהקב"ה ישמחנו בישועות לנצח ונשמחה גם במצוה חשובה זו של תכלת.

בכבוד רב

שלמה זלמן אויערבאך [1]

(הג"ר שמשון רפאל הירש זאת הברכה לג, יט תירגם מדיוק מהמקור)

1. הדברים דלהלן פרסמו בדף של מצבת זכרון לכבוד הפוסק הגדול מרן הרב שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל ע"י מכון פוע"ה והעומד בראשה, הר"ר מנחם בורשטיין שליט"א, מחבר ספר "התכלת"

"...כמזכרת, ברצוני לעלות את פגשתנו בענין תכלת וציצית. רבות חקרנו את הנושא במשך שנים, ואף זיכנו הקב"ה להוציא לאור ספר בנדון.

מטרתנו העיקרית היתה לסכם את כל השיטות הקיימות על מנת שיוכלו פוסקי הדור לפסוק בנושא זה ולחדש את המצוה ששנות דור היתה גנוזה ולא זכינו לקיימה. על כן השתדלנו לרכז את כל המידע בנושא כולל צילומים תת מימיים שיש בהם נפקא מינה להבנת דברי חז"ל, כך שמי שירצה להתעמק בנושא לא יוכל לומר מעבר לים היא.

באחד הימים לקחנו את כל אשר כתבנו בנושא, את החלזונות השונים, ואת מוצרי הצבע שהופקו מהם, ועלינו לפוסק הגדול מרן הגרש"ז אויערבאך על מנת לבקשו להנחותינו מה לעשות. ראשית, שטחנו בפניו את דבר מעשינו בספר ואת דברינו הנ"ל ושאלנו האם יש עוד משהו שעלינו לאסוף ולחקור על מנת שיוכלו לפסוק בנושא התכלת. משנענו שנראה שהכל ערוך ומוכן שאלנו את כבוד הרב - "ואז מה מעכבו?" הרב נעץ בנו מבט אהבי כאב המסתכלת על בנו הצעיר ואמר - "צריך להיות יותר צעירים." משהמשכתי לתמוה על תשובתו אמר, "הרי הגר עוסק בנושא כ"כ חשוב ומכיר אתה את הפסקים ואת הדיונים ההלכתיים הרבים ואת מלחמתה של תורה בעקבותם. גם נושא זה מלבד התשובה ההלכתית צריך את הכח לעמוד איתן בקבלת הכרעתו." בענוותנותו שאלנו, למה אנו לא נפסוק בנושא? וענינו שאף שאני רואה עצמי כעוסק בפסיקה הלכתית זה דבר כבד משקל שיש להשאירו ביד פוסקי הדור, וכהרגלו משף בכתפיו שאבין שאין הוא שייך לתואר מסוג זה.

בהמשך השיחה שאלתיו אם התברר ששיטה מסוימת היא המכרעת האם אני צריך ללכת בתכלת זו, ואז הסביר מרן שיש הבדל בין סתם אדם ואדם שהתעסק בנושא מסוים שהתנהגותו ע"פ פסק זה היא יותר מכרעת, וע"כ אם אינני רוצה לפסוק כפי שאמרנו לו קודם לכן אין אני צריך ללכת בתכלת זו..."

[כ"ז מובא בתחילת ספר לולאות תכלת]

הג״ר עמרם אופמאן שליט״א

עמרם אופמן
מו״צ בהעדה החרדית ירושלים
רחוב אדוניה הכהן 33
טל 5821998 ירושלים ת״ו

RABBI AMRAM OPPMAN
33 ADONEYAHU HACOHEIN
JERUSALEM E. ISRAEL

הסכמה וחוו״ד

בס״ד

כב׳ הרה״ח שלמה יעקב טייטלבוים שליט״א נתכבדתי והביא לי ספרו עדיין בכת״י בשם **לולאות תכלת**, ובו בירורים על ענין התכלת אשר המתחיל במצוה זו היה הגה״ק והנורא ר׳ גרשון העניך ליינר, האדמו״ר מרדזין זצ״ל, והאריך והרחיב העמיק בכל הענינים. ובספרו עין התכלת עמ׳ רס״א כתב, וז״ל: ויש לנו קבלה ברורה ועדות נאמנה שהרב הגאון הקדוש אור עולם מקאזניץ זצ״ל אמר **שלפני ביאת הגואל יגלה א׳ מצות תכלת** - וכידוע של דבר שבקדושה אינו הולך בפעם אחת רק בדרגות - ואף שזכה הגה״ק לחדש ענין וחיוב התכלת, וגדולי בני זמנו יש שחלקו ויש שהסכימו ויש שנמנעו ויש הרבה מגדולי עולם בזמנו שלבשו תכלת.

והנה בענין זיהוי הדג של התכלת נתקשו לקבל דעתו בזה, מפני המציאות, ומפני הקושיות שרבו ע״ז. וכבר ארבעים שנה לערך אחרי הגה״ק הנ״ל נכנסו ת״ח מופלגים בענין; ואף שקיבלו דעתו והכרעתו בחיוב לבישת התכלת, מ״מ לא קיבלו דעתו בזיהוי המין - ובעיקרון נתברר שהוא מין חלזון המונח בקונכיא, ומ״מ עדיין לא נתברר המין הנכון.

וכעת זה כמה שנים בחסדי הש"י שנתברר מין החלזון - שהוא במקום שציינו חז"ל ובפוסקים, והצבע היוצא ממנו הוא צבע תכלת המסור לנו בקבלה מדור דור; וגם סיבת שנפסק עשית התכלת מכוון שממין זה אפשר לעשות תכלת וארגמן, והמלכות השתמשה בזה לצורך ארגמן - ואסרה להשתמש בזה [וכמובן שזה נסתובב משמיא וכמ"ש האר"י].

והנה אחרי שביקרתי במפעל המייצר את התכלת וראיתי את החלזון עודנו בחיים חיותו שצבעו **כעין הים**, וראיתי פציעתו ודם הכנוס בתוכו [לא דם נפשו], ומשתנה מגוון לגוון מעצמו, עד שמגיע לארגמן; ואחר זמן שמתייבש נעשה שחור כדיו [כמ"ש הרמב"ם] ואח"כ ע"י סממנים שפעולתם **רק בשביל מעשה הצביעה, ולא נשארים ולא משפיעים על הצבע כלל**, ואח"כ ע"י מנורה שיש בה סגולות וכחות הנמצא בשמש הוא מתהפך לגוון תכלת - וכל זה נעשה מתחילת העבודה לשמה ולשם מצות ציצית. ואח"כ הרתיחה ביורה וטבילת הצמר הלבן ביורה של צבעים ונצבע ונספג ונעשה צבע התכלת המקובל אצלנו, והוא עמיד וחזק שאינו עובר ע"י כיבוס וכמו שהחליטו המומחים בזה [וכן היה סדר עשיתו כמבואר בכותבי העתים]. ודיברתי עם אלו שהעלו חלזונות אלו ממקום שציינו חז"ל [אף שנמצאים בארצות הסמוכות לים התיכון כגון יון וספרד ושם נמצא לרוב], והרבה סוגיות וסתירות מובנים ומוסברים לפי זה.

וידוע דברי דרשת הר"ן שביאר בארוכה שהתורה ניתנה לישראל דווקא שהם עם קשי עורף ולא בנקל יקבלו חדשות ואינם מתפעלים מכל דבר עד שיבררו הדק היטב - אמנם אחר שנתאמת אצלם הענין ימסרו נפשם ע"ז. ופשוט שכך הוא גם בענין זה שעם ישראל ובני תורה נרתעים מכל דבר שלא היה בנמצא עד עכשיו; אמנם נראה שכל ת"ח וצורב שיעבור על הספרים שנתחברו בזמן האחרון על ענין זה יגיע **למסקנה שיש מקום גדול לקיים**

המצוה כדינו ובשלימות. ועברתי גם על הספרים שיצאו לסתור והביאו גם דעת פוסקים מדורנו שאין חיוב לקיים מצוה זה - אך המעיין יראה שבמין זה של חלזון מיושב כל הקושיות ורגלים לדבר שהוא התכלת הנכון. וכן כמה וכמה מגדולי הדור יראים ושלמים שהתחילו לקיים מצות תכלת בצנעה, והכל הולך קמעה קמעה, ונזכה בקרוב שכלל ישראל יקיימוהו ברוב עם - ונקוה שיהיה ע"י משיח צדקנו.

והנה אחד מן הספרים שנתחברו הוא ספר דנן "לולאות תכלת" שמביא כל חלקי הסותר והבונה. ופשוט שאין אני יכול להגיד שאני מסכים על כל הכתוב בספר, אך בכללות - הרוצה לדעת ולמצא בירור על כל השאלות המנקרות ימצא טוב טעם ודעת ממקורות חז"ל ופוסקים מתורת ישראל המסורה לנו מדור דור.

הכותב וחותם עט"ק פ' בא - מכת בכורות ויציאת מצרים, ואיתא בספרי שלח למה נקרא שמה תכלת על שם שנתכלו המצרים בבכורות שנאמר ויהי בחצי הלילה וכן ברש"י הביא דרשת ר' משה הדרשן פתיל תכלת על שם שכול בכורות תרגום של שיכול תכלא עי"ש; ונקוה שבזכות קיום מצות תכלת יהא מכת בכורות של עשו וישמעאל - ויקויים על מלך המשיח אף אני בכור אתנהו ע"י ביטול שלטון ערב רב, אמן.

עמרם אופמן,
מו"ץ העדה החרדית

עמרם אופמן
מו"ץ העדה החרדית
רח' אחוזת חבצלת
קרית ירושלים תיכלא

הג״ר חיים אבערלאנדער שליט״א

הג״ר חיים אבערלאנדער שליט״א
רב דביהמ״ד ווילעדניק מאנסי
ראש מכון אור ישראל
אב״ד בית הוראה ״מרכז הוראה״ דמאנסי

״בנוסף למאמרו של ... בענין התכלת בימינו שהחלזון אינו מין דג אלא חומט הננו להביא מה שמצאתי בספרו של אא״ז משאץ זצוק״ל ״אור גנוז״ בח״ב עמ׳ קכט ליקוטים אות יא שמביא דברי הראב״ד שכותב כן להדיא ... הרי לנו דבריו הברורים של הראב״ד שהחלזון אינו דג אלא חומט כפי שנתברר לאחרונה שדג המורקס הוא החלזון״.

(קובץ אור ישראל חלק י״א בחלק ההערות)

הג״ר חיים ישראל הלוי בעלסקי זצ״ל

RABBI Y. BELSKY
506 EAST 7th STREET
BROOKLYN NEW YORK 11218

ישראל הלוי בעלסקי
942-0112

הראו לי קונטרס לבוש הארון על ענייני תכלת, זאת אומרת זיהוי מקור התכלת והחלזון וכל המסתעף, ועברתי עליו מהחל ועד כלה בכובד ראש, ודקדקתי בו בכל פרטיו וראיותיו, ומצאתיו פעולה שלימה והכרחית, עבודה גדולה ומשובחת, וראוי להפיצה בין הלומדים ולשום לב לכל הבירורים שבה ומקורותיה. וכנראה יש גם מה לסמוך על דברים אלה למעשה ולכל הפחות לא ללעוג על אלה שהחליטו להשים תכלת זו בבגדיהם כי לא לחנם החזיקו בזה למעשה כי הדברים נכונים וח״ו לדחותם בקש. והרוצה לעמוד עליהם יעיין מתוך הכתב.

צ״ל בצבא״ת יום בורים אל מוקבות תשע״ב לפ״ק
ישראל הלוי בעלסקי

הג״ר זלמן נחמיה גולדברג שליט״א

הרב זלמן נחמיה גולדברג
אב"ד בד"ץ ובית הוראה לדיני
ממונות "הישר והטוב"
חבר בית הדין הרבני הגדול

RABBI Z. N. GOLDBERG
Abbad Badatz & Beis Horaah
Hayashar Vehatov
Member of Supreme
Rabbinical Court

בית דין כ״ה סיון תשע״ג

הנני בזה לדבר בשבחם של תלמידי חכמים הרי הם הרבנים ר׳ יהושע יצחק ינקלויץ שליט״א ורעהו הרב ר׳ מאיר הלוי הלמן שליט״א,

בידעי ומכירי שעוסקין בבירורי הלכות למעשה ועמלים בכל כחם עד שנכנסו במצולות עומק הים לצוד חלזונות ולנסות דמם.

וכעת הראני ר׳ מאיר הלוי הלמן חיבור בשם לבוש הארון שבו כתב דברים ראוים לשבח לברר מצות תכלת.

עיין רש״י גיטין יט א, מפני שאנו מדמים נעשה מעשה - שאנו אומדים וסבורים ואומדים מאומד ליבנו להחמיר, נעשה מעשה להקל. אפילו לענין שבת אם בא מעשה לפנינו בזמן בית המקדש לא הייתי סומך על דברי להביא חולין לעזרה. וברש״י שם דף לז, מדמין - נראה בעינינו וכמדומין אנו כן ולא שמענו מרבותינו עכ״ל. אבל ודאי שאנו מחוייבין גם לדמות ולומר סברות.

וראיתי חיבורו שכתב דברים ראוין שנראים מסברה.

ואכתוב מה שדן אם ספק אם יקיים מצוה מן התורה אם אומרים בזה ספיקא דאורייתא לחומרא, דבר זה כבר הביא אדמו״ר מרדזין ראיה מר״ן סוכה שבשמחת תורה נוי סוכה מוקצה שחייבין לאכול בבין השמשות בסוכה שספק אם מקיים מצוה מן התורה, ואילו אתרוג ולולב אינם מוקצים בשמחת תורה כיון שפטורים מליטלום בבין השמשות שלולב כל שבעה מדרבנן במדינה.

ואחתום בברכה,

זלמן נחמיה גולדברג
זלמן נחמיה גולדברג

הג"ר שריה דבלצקי שליט"א

הגאון המקובל הרב שריה דבליצקי שליט"א
מחבר ביאורים לכתבי הרש"ש, זה השלחן על שו"ע,
ועוד ספרים רבים

טאלה:

לכבוד הגאון הגדול וכו' הרב ר' טריה דבליצקי שליט"א

אחרי דרישת שלומו כראוי לתלמיד בפני רבו, אשאל מפי הגאון שליט"א... עוד היה ברצוני לידע חוות דעתו הנשגבה אודות התכלת שעושים מדם התכלת המורקס טרונקולוס, האם נכון להדר להטילו בד' כנפות שלי לכה"פ בצנעה, כי כנ' לעניות דעתי שכמעט אין שום ספק שהוא התכלת שציונו הבורא להטילו בבגדנו.

תשובה:

שלום וברכה... גם אני הולך בטל"ק במורקס וכו'
בברכה והצלחה

ש. דבליצקי
ז' תמוז תשס"ו

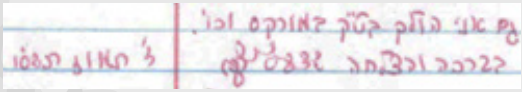

הג"ר בן ציון הלברשטאם שליט"א

בן ציון א' י' הלברשטאם
רב דקהל חסידים ד'וועסטגעיט
לעיקוואד יע"א

בס"ד ליל שישי פ' שמות תשע"ו

הנה מקום עטי לספר מקצת שבחו של ידידי הרב ר' ישראל ראזענבערג שליט"א בכל מעשהו בענין מצות התכלת כי רב הוא כי מלבד מה שידיו רב לו להיות מצודתו פרוסה כמלא חבל חרם ים התלמוד והפוסקים בכל מקום שהתכלת מצוי' לפלפל בחכמה בסוגיות הנוגעים למצוה זו כאשר תחזינה מישרים עיני ההוגה בספר החשוב הזה שיש בתוכו הרבה ידיעות חשובות ודיונים נחוצים וגם כמה חידושים בענין התכלת אשר בודאי יהי' לתועלת רבה לכל הבא לעיין ולחקור בענינים אלו, מלבד מזה עוד ידו נטוי' לפרסם תורת מצות התכלת בכמה פעולות ובכמה טרחות וזכות הרבים תלוי בו כי כנראה שבתכלת אמיתית הכשרה למצות ציצית עסקינן הכא וע"י פעולותיו וספריו ישוטטו רבים ותרבה הדעת ומדי יום יום מתרבים המחזיקים במצוה זו ורוב באֶיהָ של חקירת אמיתת תכלת זו לא ישובון ריקם מלהסכים לאמיתתה וגם אני כאחת מהם כי הדברים נכוחים למבין וישרים למבקשי דעת באמת ובתמים כי הוא בנוי לתלפיות ע"י ראיות ברורות מאד וניכרים דברי אמת שהפיורקס הוא חלזון התכלת, אשר על כן כל המעורר אחרים על העיון בענין זה בכלל מזכי ומצדיקי הרבים יחשב וכל הגר איתה עם מצוה זו בעניותה כהיום הזה עליו יפול זכות מצוה זו בעשירותה כאשר יתוספו תמיד עוד הזוכים בקיום מצוה זו וכדוגמת עשרה ראשונים בביהכ"נ שנותנים להם שכר כנגד כל הבאים אחריהם ועל זה אני קורא בכאן כדוגמת מה דכתיב אצל דוד למה תהיו אחרונים להשיב את המלך אל ביתו, כי עדיין יש לזכות בזה זכות גדול כל מי שיחזיק במצוה זו עתה להיות מן הראשונים כי לדעתי רוב הנמנעים הוא בעיקר וביסוד מחמת הבושה וכדומה וממילא כאשר יראו שמתרבים המחזיקים במצוה זו אז כאשר יראו כן יעשו.

ובכן בשמחה אני נטפל לעושי מצוה ומחזיק ידו של הרב במחבר שליט"א ומברכו שחפץ השם בידו יצלח לראות פרי עמלו להפיץ תורת מצות התכלת, וכבר כתבו גדולי ישראל שיש בחזרת מצוה זו סיפן התנוצצות גאולתינו השלימה אשר עינינו צופיות וכלות כל היות מאין הפוגות יה"ר שיהא זה בחיינו ובחיי דכל בית ישראל וזקניו.

הכו"ח לכבוד מצות השם

בן ציון אברהם יעקב הלברשטאם

הכו"ח לכבוד מצות השם
בן ציון אברהם יעקב הלברשטאם

הג״ר חיים יוסף דוד ווייס שליט״א

הג״ר חיים יוסף דוד ווייס שליט״א
דומ״ץ קהל יטב לב דסאטמאר אנטווערפן
מחבר שו״ת ויען דוד

״לכבוד ... החריף העצום סוע״ה כט״ת מה״ר... אחדש״ה בנדון התכלת בזמננו, דלפי הנראה התכלת הוא אמיתי״.

(מתוך תשובה בענין צער בעלי חיים בפציעת חלזונות בזה״ז)

הג״ר יצחק שלמה זילברמן זצ״ל

הג״ר יצחק שלמה זילברמן זצ״ל

ראש ישיבת אדרת אליהו

...ולעצם הענין, אני עיינתי בענין התכלת יותר משנה, וקראתי מה שנכתב בזה בלשון הקדוש ומה שכתבו חכמי או״ה בלשונם, ובני שיחיו דיברו עם פרופ׳ זיידרמן ופרופ׳ קורן ופליקס ועוד, וגם דיברתי עם הרב טבגר הי״ו באריכות ואני משוכנע בזה בודאות גמורה שהדבר יצא מגדר ספק ואין לדיין אלא מה שעיניו רואות. והלואי ואחרים ג״כ היו משקיעים בזה עיון כל הצורך- אין לי ספק בזה שיגיעו למסקנא זו- והשאננות בזה אינו מובן לי, ומצות ציצית שקולה וכו׳ והמקיימה כהלכתה ומזכה אחרים זכות הרבים תלוי בו ואין קץ לשכרו.

בכבוד רב

יצחק שלמה זילברמן

הג"ר אליהו זילברמן שליט"א

הג"ר אליהו זילברמן שליט"א
ראש ישיבת אדרת אליהו

יום ג' ט"ז אייר פעיה"ק ירושלם תובב"א

מה נכבד היום בהגלות נגלות בירורי המצוה החביבה, מצות תכלת, שכתב חביבי ורעי הרה"ג ר' בנימין זאב הלוי הורביץ שליט"א, ומיישב הדברים על בוריים כדרכה של תורה בטוב טעם ודעת, ראוהו חכמים ושבחוהו ת"ח ויאשרוהו וגם מי שאינו יכול לקיימה ודאי יש מעלה לדון בגופן של דברים ולדעם.

ויש שנתברר להם הדבר ונמנעים מלקיימו כי גדולי דורנו לא נתנו גושפנקא לכך שזוהי התכלת, וכמו שכתבו שאי אפשר לסמוך על מדענים, ואי אפשר על סמך דבריהם לחייב את הציבור ללבשו.

אמנם שיחידים יעשו כשהדבר נראה להם לא אסרו, ואף ישנם ששאלו והורו להם שמותר, וראינו לכמה רבנים ותלמידי חכמים שנהגו כן.

ואף בימי האדמו"ר מראדזין לא חששו גדולי החכמים לאוסרו ויש מהם שחששו לדבריו להחמיר מספק, וכ"ש בתכלת זו שאיננה בגדר השערה ואומדנא בעלמא [ראה בקובץ פינת יקרת ז' מש"כ אאמו"ר זצ"ל בענין זה]. לפיכך נראה שכדאי וראוי ללבן את הדבר ומי שיתברר לו הדבר הגון לקיימו.

על כן ידי תכון עמו וזרועי תאמצנו לחזק ידי המברר הדבר על בוריו, וכבר אמרו חז"ל כל הזריז במצוה זו זוכה לקבל פני השכינה.

החותם לכבוד קיום המצוה כתיקונה

אליהו זילברמן

הג״ר ישראל טאפלין שליט״א
והג״ר שלמה גיסינגער שליט״א

ישראל טאפלין
בית מדרש גבוה-ליקוואוד
מח״ס אורח ישראל ותאריך ישראל ועוד

כ״ד סיון תשע״ז
הנה בא לפני הרה״ג הנעלה הר״ר ישראל ראזענבערג שליט״א עם פרי עמלו ס׳ מראה הרקיע וס׳ תולעת יעקב על ענייני תכלת אשר עוסק בה תמיד לשמה לזיכוי הרבים ובמסירת נפש ממש. והרב הנ״ל מברר ומלבן הרבה דברים בענין זה בהבנה ישרה ובעמקות ובבקיאות נפלאה כיד ה׳ הטובה עליו, ודולה ומשקה מים מתוקים ומורה הדרך לנבוכים הצמאים לדבר ה׳ שרוצים להבין סוגיא החמורה הזו שאין הרבה עוסקים בה ולא נתבררה כל הצורך בדברי הקדמונים. והוא בודאי בכלל מזכי הרבים בין בבירור בדברים ובין בהפצת התכלת לכל קונה.
ובאתי בזה להודיע לשער בת רבים דלא ירדתי בעצמי לדון בגוף הקושיות והפירוקים בהאי עניינא אלא אומר אני שאין כאן הפסד כלל למי שלובש תכלת שעושים ומוכרים היום מחלזון הנקרא ״מורקס״ אלא אדרבא כולו רווח, דממ״נ אם זהו התכלת האמיתי שכוונו בו חז״ל הרי זכה לקיים מצוה גדולה שנאבדה מאתנו הרבה מאות בשנים, וכן נתקבל אצל כמה גדולי ישראל ללובשו, ואם אינו תכלת האמיתי, הרי אמרו חז״ל לענין קלא אילן ״ולא יהא אלא לבן״ (מנחות מ.) ופרש״י דלא יהא אלא לבן בעלמא ויעו״ש.
ובזה אני מסיים ואומר דדבר גדול עשה הרב המחבר שליט״א לפרסם ולהגדיל מצות תכלת, ומברכו ומעודדו מעומקא דליבא שתתקבלו ספריו ומעשיו בקרב עמינו מתוך הרחבת הדעת ומנוחת הנפש.
הכותב וחותם לכבוד התורה ועוסקיה ועמליה בלב ונפש

ישראל טאפלין

גם אני מצטרף לכל הנ״ל כיהודה ועוד לקרא

שלמה גיסינגער
רב קהל זכרון יעקב
היום כ״ג מנחם אב תשע״ז

הג״ר חיים טווערסקי שליט״א

הג״ר חיים טווערסקי שליט״א
רב דקהל בית חיים דוד דלינקנוואד
ור״מ בבית מדרש לתורה

״אין שום ספק בלבי שהמורקס הוא חלזון התכלת יעיין מר בקונטרס לבוש הארון ותצא הספק מלבך אם עדיין מסופק לך עד כה. ואף מי שמסתפק אחר כל הראיות מכל מקום על כל פנים יש לקיימו בתורת ספק. ואין בזה משום חדש אסור מן התורה כי הלא זה מישן מיושן מאלף שנים.״

(מתוך מכתב)

הראשל״צ הג״ר יצחק יוסף שליט״א

הראשל״צ הג״ר יצחק יוסף שליט״א
ראש ישיבת חזון עובדיה
מחבר ספר ילקוט יוסף ועוד הרבה

״ויש טוענים שהתכלת שמצאו כיום הוא אחרי הוכחות רבות וחקר מעמיק בהלכה, ועל כן נראה שאם רוצה לעשות כן בטלית קטן בצנעה יש בזה הידור״.
״ומ״מ מצד חשש ליוהרא הנה הלוקח ציצית שיש בהם חוט של תכלת אין לו לחשוש ליוהרא אחר שיש סימוכין דקשוט״

(שו״ת הראשון לציון או״ח ח״א סימן א׳ עי״ש מה שדעת הרב עצמו בענין התכלת)

הג"ר מרדכי אברהם כ"ץ שליט"א

RABBI MOTTEL KATZ
1711 55th Street
Brooklyn NY 11204

מרדכי אברהם כ"ץ
קהל אברכי תורה ודעת ב.פ.

בס"ד ז' חשון תשע"ז

בא לפני הרה"ג מוה"ר מרדכי אפעל שליט"א, והביא קונטרס בענין ובירור התכלת, ועיינתי בו וראיתי שעשה מלאכה גדולה ברב כשרון ובלשון צח ונקי הראוי לת"ח גדול כמותו, וגם אני מסכים שהמיורקס הוא התכלת הנכונה, ובטוחני אשר קונטרס זה יהנו רבים ממנו ויכירו בחשיבתו. ולא נצריך אלא לברכה שיפוצו מעיוניו החוצה ויזכה להוציא עוד ספרים רבים לתועלת הציבור.

החותם בברכ"ה

מרדכי אברהם כץ

הג״ר מאיר מאזוז שליט״א

הג״ר מאיר מאזוז שליט״א
ראש ישיבת כסא רחמים
מחבר ספר תשובות מקור נאמן ועוד

בס״ד

לכבוד הרב המחבר שליט״א

אין ספרו זקוק להסכמה, וכבר נתקבל צבע התכלת שכותב כת״ר כקרוב לודאי, ואני לובש בל״נ תכלת בצבע זה.

בברכה רבה נאמ״ן ס״ט
כ״ג בטבת התשע״ה

בברכה רבה לאמן
בא בטבת התשעה

(מתוך הסכמה לקונטרס חזרת תכלת לישראל)

הג"ר שלמה יוסף מחפוד שליט"א

שלמה יוסף מחפוד
אב"ד כד"ץ "יורה דעה"
ורב ומו"צ דשכונת נה אחיעזר ושיכון ו'
בני ברק

כס"ד, יום ד כסלו תשע"ח

דברי ברכה

היה למראה עיני קונט' **חזרת התכלת לישראל**, אשר כוננו ידי האברך היקר והנעלה, שוקד באהלה של תורה, שמן תורק שמו, כש"ת הרב **מרדכי אפל** שליט"א מעיקו"ת ירושלים תובב"א.

עברתי בין בתרי אמרותיו כמסת הפנאי, וראיתי כי כביר מצאה ידו לברר את זיהוי התכלת שהיתה נהוגה בימי רבותינו בימי קדם אשר בית המקדש היה על מכונו וישראל בתפארתו. ולפעלא טבא אמינא איישר חיליה לאורייתא.

הנני לברכו כי חפץ ה' בידו יצלח להחזיר עטרה ליושנה, ועין בעין נחזה בשוב ה' ציון ברחמים, ובבניין אפריון, וכהן גדול מכהן לבוש מעיל תכלת, יראו עיננו וישמח ליבנו, אמן.

הנ"ל

הג״ר ינון מלאכי שליט״א

הרה״ג ר׳ ינון מלאכי שליט״א
דומ״ץ בעיר אלעד
מחבר שו״ת יוסף לקח, ושו״ע הזוהר ועוד

״לכבוד הגאון האמיתי וכו׳ הנדון: הבאת ראיות אמיתיות שהתכלת המופק מחלזון ימי, ממשפחת המורקס הנקרא ארגמון כהה קוצים שנקרא בלשון יון ובלשון חז״ל פורפורא, הוא התכלת האמיתי שעליו דברה התורה. ליקובה״ו ולמען לזכות את עם הקדוש במצוה יקרה וחשובה זו...

העולה להלכה מכל האמור - בחלזון הימי הנקרא ארגמון כהה קוצים ממשפחת המורקס הוא חלזון התכלת האמיתי. ועל כבעו אמרה תורה ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת, וחובה ללובשו בציצית. ומי שלבו נוקפו יחמיר שלא לעשות בו כלאים בציצית, אבל לא יכול להפטר ממצוה זו... בכבוד רב, ינון מלאכי.״

(מתוך תשובה ארוכה בבירור חלזון האמיתי למצות תכלת)

הג״ר גרשון מלצר שליט״א

הג״ר גרשון מלצר שליט״א
מגי״ש מפורסם בישיבת מיר ירושלים

בס״ד

הנה ידידי הרה״ג מאיר הלמן שליט״א יגע מאוד בליבון הסוגיא דתכלת. וכל הרואה את דבריו ומתבונן בהם יכיר לו טובה, איך שפתח את הסוגיא בבהירות נפלאה מתוך היקף הסוגיא מש״ס ראשונים ואחרונים, וגם בירר את המציאות בכל דבר בנוגע לזה. וכל העוסק בסוגיא זו יהיה לו תועלת גדולה מספרו, בלי ספק. ומי שיעייין היטיב בדברי קונטרס זה, בראיותיו ותשובותיו, יראה שהכל מבוסס היטיב, ותירץ את כל טענות המפקפקים בזה.

אלא שראינו גדולי תורה מדורות שלפנינו שהראו דרך של ״חדש אסור מהתורה״. וק״ו בתכלת שהיה ידוע בישראל במשך דורות רבים שהתכלת נגנז לעתיד לבא, וכפשטות הספרי בוזאת הברכה.

ופוק חזי במצות מכונה, שכשרשכבה״ג רבי יוסף שאול נאטהזאהן אב״ד לבוב זצ״ל ובית דינו התירו את המצות מכונה, גדולי עולם נלחמו נגד זה, ה״ה רבותיהם של ישראל הג״מ שלמה קלוגר, והג״מ מרדכי זאב אוטינגא, והדברי חיים, זכר צדיקים לברכה. ופירסמו קונטרס ״מסירת מודעה״ לאסרם. והג״מ מרדכי זאב אוטינגא זצ״ל פירסם שם שיש בו גם פסול דכח כחו. ומאידך המתירים פירסמו קונטרס ״ביטול מודעה״ שבו תמהו על האוסרים, ושהרי בחולין דף טז. ובשו״ע יור״ד סימן ז׳, מבואר שאין בזה כח כחו - דנחשב ככחו. ועוד תמהו עליו שלא מצאנו דין דבעינן כח גברא במצה, אלא רק כתוב שצריך במצה לשמה, ושהלא כח גברא ולישמה הם דינים שונים זמ״ז. ועוד תמהו על האוסרים שאפילו לא באו לראות את המכונה למצות, אלא סמכו על דברי הסוחר בזה וכו׳ וכו׳. והמו״ץ דלבוב ה״ה הג״מ זאב וולף זצ״ל לאחר שתמה שם בטעם האוסרים כתב וז״ל ולדעתי כי מאסו בדבר חדש אשר לא שערום אבותינו וכו׳ עכ״ל.

[וע"ש שגם המתירים חששו מאוד מדברים חדשים ורק התירו בשעת הדחק גדול בלית ברירא וכמש"כ שם הכתב סופר וכו'.]

וה"נ יש גדולים שפשיטא להו שלא יתכן שיתחדש התכלת בזמנינו, מה שלא היה בעם ישראל וגדוליהם במשך דורות רבים. ואין עיקר טעמם בגלל עצם הטענות נגד תכלת הפורפורא, שהרי כל הטענות נגדו תורצו בקונטרס זה, אלא מעין הנ"ל בדברי הג"מ זאב וולף זצ"ל המו"ץ דלבוב, שעיקר הטעם הוא מחמת החידוש שבו ולא בגלל עצם הטענות. וזה ענין של שיקול הדעת של דעת תורה, ודרכיה.

ומאידך יש רבנים גדולים שלובשים את תכלת הפורפורא. וטעמם הוא מפני שהראבי"ה הביא בשם ירושלמי [ומעין זה בתרגום אסתר וכן במדרשים] שמה שמוצאים שתכלת נקרא פורפוריא, הוא מחמת שתכלת עשוי מפורפורא. וכ"ה במקור חיים שהחילזון הוא הפורפורא, וכו', ומה שהראשונים לא לבשוהו כבר כתב הרמב"ן (בשמות פכ"ח פסוק ב') שלא יכלו, מחמת שרק מלכים לבשו תכלת, והיה כמורד במלכות. ובקונטרס זה בירר שכן היה בחוקי מדינות רבות במשך תקופות הראשונים. וכל הקושיות נגדו תורצו, וכנ"ל...

ואני אינני ראוי כלל להכניס ראשי בין ההרים הגבוהים שדיברו בזה. ורצוני כאן רק שיבינו את טעמא דמר, וטעמא דמר, לפי הנלע"ד. ושיבינו שכ"ז הוא ליבון בהלכה ובדרכי התורה, ושאין מקום לקטנות של עבירות חמורות דלשה"ר וכו', ואונאת דברים, ומחלוקת, וביזוי ת"ח וכו' וכו'.

ולכן למעשה הנכון שכל אחד ינהג כהוראת רבותיו בזה.

ואחתום בתפלה, שיה"ר שהרה"ג המחבר יזכה לחבר עוד חיבורים חשובים, ללבן ולזכות את ישראל גם בשאר מצות התורה, ושכל ישראל יזכו להוושע בתשועת עולמים ובהרמת קרנם של התורה ועמיליה.

אב גרשון אלבר

הג"ר גרשון מלצר שליט"א

עוד דברים מתוך מכתב שכתב הג"ר גרשן מלצר שליט"א:

"...וכמעט כל הנ"ל ליקטתי מקונטרס שאברכים כתבו בזה, וכמדומה שתירצו שם את כל הקושיות בטוב טעם וא"כ בעניי אינני יודע מדוע לא ללבשו בתנאי, לצאת מידי ספק דאורייתא...
והנה מצאנו מושג דמקום הניחו לו אבותיו להתגדר בו בחולין (ז.) שגדולי עולם בדורות קודמין לא היה להם הזכות ודוקא בדור אחרון הגיע הזמן לכך וכמפורש שם בגמ' בחולין. וא"כ אע"פ שמתמיה, מ"מ מבואר בגמ' בחולין הנ"ל שזה לא טענה הפוטרת ושלכן כשאיני יודע הטעם לא להתחייב בזה מספק דאורייתא [אא"כ מטעם הגר"ח אבל כמ"ב לא נראה כן. וכנ"ל]. מה פוטרני.
והאמת שאני לובש תכלת הפרפורא רק שאני מסתיר החוטי תכלת [משום יוהרא וליזהר קצת גם בלא להוציא לעז על הראשונים ושגדולים אינם עושים. אמנם יש גדולים האומרים שלא נכנסו לסוגיא].
גם איני מורה לאחרים אלא אומר להם שאני רואה גדולים שאינו לובשים אותו. ומ"מ מכיון שאינני מבין מדוע לא ללובשו, ובאמת גם ליבי נוקפי מה"ט גם על טלית גדול שבו אינני לובשו. ושמחתי לראות ש... כתב בזה, אבל עדיין איני מבין מדוע לא ללובשו וכנ"ל.

גרשון מלצר

הג"ר שמואל נדל שליט"א

בני ברק מוצש"ק י"ח באייר תשע"א

לכבוד הרב בניפין זאב הורוביץ שליט"א

עברתי על החוברת "חותם של זהב", וראיתי כי הדברים טובים ונכוחים, ואם כי יש דברים שאפשר להעיר עליהם, ולא כל הראיות הם מוכרחות, מכל מקום אין מקום להטיל ספק במסקנה כי החלזון מורקס טרונקולוס הוא המקור האמתי לצבע התכלת, וכי דרך הפקת הצבע הידועה לנו היום הזה הנה פחות או יותר הדרך שבה הפיקו את צבע התכלת בזמן חז"ל.

אני סבור שהדבר ברור, מעבר לכל ספק שיהיה ראוי לקחת אותו בחשבון, וזאת מאחר וברור שגם בזמן חז"ל והגמרא היו הגויים משתמשים וצובעים בצבע תכלת, ובכל ספרי חכמי אומות העולם המפרטים את כל סוגי הצבעים שהיו נהוגים באותם זמנים, מופיע חלזון זה כמקור לצבע, ואין שום אזכור לחלזון אחר שמפיקים ממנו צבע תכלת. וכיון שהוברר שניתן להפיק צבע תכלת מחלזון זה - דבר שראיתי בעיני - אין טעם להטיל ספק בזיהוי החלזון. גם דרך הפקת הצבע מופיעה בספרי חכמי אוה"ע מאותה תקופה, והיא דומה לדרך ההפקה הידועה לנו היום, כך שגם מבחינה זו אין לערער על זיהוי התכלת ודרך הפקתו.

מה שיש כן אולי מקום לדון הוא שמא על אף שברור לנו שזהו התכלת שנהגו בה בזמן חז"ל, מ"מ אין לנו להטיל תכלת בטליתות שלנו, משום שכבר למעלה מאלף שנים לא נהגו בישראל להטיל תכלת, ואין לנו לחדש מצוה זו גם כשאנו בטוחים באמיתות התכלת, ואם כי אינני סבור כן, מ"מ הרי זו שאלה שיש מקום לדון עליה.

אמנם לאחרונה נשמעים טענות שונות והעלאת כל מיני ספקות בזיהוי החלזון ובצורת הפקת התכלת (או בגוון הצבע), דבר המנוגד לכל הגיון ואינו ראוי להתקבל אצל כל בר דעת, וכל הראיות לכאורה שהם מביאים מהגמ' ומהמדרשים לשלול את זיהוי החלזון, הם דברים שאין בהם ממש, ואפשר לישבם בקל.

ולדעתי מה שמביאם לטענות אלו, היא ההנחה שבדורנו אין ראוי לחדש מצוה שלא נהגו בישראל למעלה מאלף שנים, וכיון שאין כח ביד אדם לקבוע לבטל מצוה מטעם זה, הרי הם נמנעים מלהכנס לבירור הענין, וטורחים להטיל ספק בדבר שבהגיון אין ראוי להסתפק בו.

בכל אופן אני בהחלט מסכים עם המסקנות שבחוברת, שהדברים מוכיחים שזהו חלזון התכלת, ודרך הפקתו כפי הידוע לנו, היא דומה פחות או יותר למה שהיה נהוג בזמן חז"ל.

בכבוד הראוי,

שמואל נדל

הג״ר זלמן דוד ישעי׳ סופר שליט״א

זלמן דוד ישעי׳ סופר
רב דביהמ״ד כתב סופר-ערלוי
בארא פארק-ברוקלין ניו יארק
מח״ס קודש הלולים

RABBI ZALMAN SOFER
Khal Ksav Sofer – Erlau
1621 59 St. Brooklyn NY 11204
Tel 718-232-8527

י׳ אלול תשע״ז לפ״ק

בס״ד

מצות תכלת

הנה הטלת תכלת בציצית היא מצות עשה דאורייתא כמצווה עלינו בתורתינו הקדושה בפרשת שלח ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת. וזה רבות בשנים במשך אורך הגלות כבר לאחר תקופת האמוראים לא היה התכלת מצוי וקיימו מצות ציצית רק בחוטי לבן, וכדתנן ריש פרק התכלת (מנחות לח.) התכלת אינה מעכבת את הלבן והלבן אינו מעכב את התכלת. ובגמ׳ שם איתא דרבי סבר דמעכבין זה את זה וחכמים אומרים אין מעכבין ע״ש. אמנם פשוט דכשהולכים בבגד של ד׳ כנפות ומטילין בה חוטי לבן ולא תכלת יש בזה ביטול מצות עשה דתכלת אלא דמכיון שאינו מצוי הרי הוא אונס ומקיימין עכ״פ מצות לבן.

.... והנה זה כמה שנים לאחר חקירות ודרישות עלה בס״ד ובהשגחה עליונה בידי המתעסקים במצוה יקרה זו תלמידי חכמים מופלגים יראים ושלימים- לגלות צפונות. ועלתה בידם אחרי יגיעה רבה למצוא התכלת שהוא מין הפורפורא שמצוי בארץ ישראל. ורבים מאחב״י בארצנו הקדושה ובכל העולם נזדרזו להטילו על כנפי בגדיהם בהתעוררות רב ובשמחה עצומה. וראיתי נדפס בזה כמה קונטרסים לברר אמיתות הדברים ולהוכיח בראיות ברורות שאכן זו היא התכלת האמורה בתורה. ומאידך

באו אחרים להטיל ספיקות בדבר ולהטיל בו דופי. וזה עתה נתכבדתי ע"י הרה"ג המופלג ר' ישראל ראזענבערג שליט"א מעיר התורה לייקוואד בחיבורו הנעים קונטרס "מראה הרקיע" ולן בעומקא של הלכה לברר וללבן מסוגיות הש"ס הראשונים והאחרונים שאכן הפורפורא היא התכלת האמורה בתורה, והשכיל כיד ה' הטובה עליו לסלק כל הקמשונים והחרולים העומדים לנגד. גם הביא שם בסימן ה' שכבר הוכרע ע"י כמה מגדולי האחרונים לענין התכלת של האדמו"ר מראדזין בזמנו שהחושש לשיטת האדמו"ר וצבע ציציותיו בצבע הדיונון אין שום חשש פסול אף אם באמת אינו התכלת האמיתי, וע"ש בקונטרס מראה הרקיע שנכנס לעומקה ולרוחבה בסוגיות שונות של בל תוסיף ובסוף מסיק דליכא חשש בל תוסיף במטיל תכלת מספק.

ואני עומד ומשתומם על רבים מבני עמנו למה לא מתעוררים ברגש קודש ונפש חפיצה לקיים מצות ה' בהטלת התכלת, אחרי שכל כך הרבה דורות היה הדבר בגדר מן הנמנע ועתה זכינו למה שזכינו. נעים זמירות ישראל דהע"ה אומר בתהלים "אשרי איש ירא את ה' במצותיו חפץ מאד". והנה זה נאמר על כל המצוות בכללן. ובנדון שלנו הרי מדובר במצות "ציצית" ואיתא במסכת מנחות (מג:) תניא אידך וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' שקולה מצוה זו כנגד כל המצות. ובמסכת שבת (לב:) אמר ר"ל כל הזהיר בציצית זוכה ומשמשין לו ב' אלפים ח' מאות עבדים. ואף אם נניח שהתכלת שנתגלה אינו בגדר ודאי אלא בגדר ספק, האם לא כדאי מספק להזדקק למצות עשה גדולה זו. וכמה השתדליות עושה האדם עבור פרנסה וגם נטפלים לסגולות שונות. והרבה נוהגים לקנות סכין חדש קודם ראש השנה שיש רמז לפרנסה. ובמצות ציצית יש לנו הבטחת חז"ל לעשירות כה מופלגת שזוכה ומשמשין לו ב' אלפין וח' מאות עבדים. אבל אמרו "הזהיר בציצית" היינו שמקיים המצוה בהידור וכתיקונה, כל שכן בהטלת תכלת שהיא מצות עשה דאורייתא של קיום מצות ציצית.

והנה לאחרונה היה כאן בניו יארק גורל לאטערי שהגיע להון עתק של כמה מאות מליוני דולרים, אבל הסיכוי לזכות בו היה קלוש מאוד כמעט אפסי, ומליוני אנשים ביום קודם הגורל צבאו על החניות עומדים צפופים בתור לקנות הלאטערי מספק ספק ספיקא אולי יזכו בהגורל. ומה נאמר כשמדובר

במצות עשה דאורייתא שהיא "שקולה כנגד כל המצות" ויש לנו הבטחת חז"ל לעשירות מופלגת על קיום מצוה זו, האם לא כדאי!.

וכתב הטור ריש אורח חיים: שהוא כלל גדול בעבודת הבורא יתברך לפי שפעמים אדם חפץ לעשות מצוה ונמנע מלעשות מפני בני אדם שמלעיגין עליו ועל כן הזהיר שתעיז פניך כנגד המלעיגין ואל תמנע מלעשות המצוה. הרמב"ן בפרשת שלח כותב על הפסוק וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' "אבל הזכרון הוא בחוט התכלת שרומז למדה הכוללת שהיא בכל והיא תכלית הכל". ובשו"ת ישועות מלכו להגאון אב"ד קוטנא ז"ל בתשובה (סי' ב') שנכתב בשנת תר"נ מסיים: אין לנו ג"כ ידיעה ברורה שאינו החלזון ואפשר שמתנוצץ הגאולה כך נראה לפענ"ד עכ"ל. ומאז כבר עברו יותר ממאה ועשרים שנים ואולי עתה בא עת לחננה. ויה"ר שיערה ה' עלינו רוח טהרה ממרום ונזכה לשוב בתשובה שלימה לפניו ותחזינה עינינו בשוב ה' ציון בב"א.

הק' שלמה בן נחמן סופר

הג״ר גבריאל ציננער שליט״א

גבריאל ציננער
רב דק״ק ומח״ס
נטעי גבריאל
ברוקלין, ניו יארק

RABBI G. ZINNER
Of Cong. Nitei Gavriel
1541 40th Street
Brooklyn NY 11218

י״ב אלול תשע״ז לפ״ק

ישרא״ל אשר בך אתפאר, הן הראה לי הרה״ג עוסק בתורה תדירא, הרב ישראל ראזענבערג שליט״א, את ספריו היקרים על מצות תכלת שמברר באריכות גודל המצוה של ציצית בדורינו, ואשרי חלקו שזכה לעסוק ולחזק במצוה יקרה שגורם התקרבות הגאולה.

והנני בזה לברכו בברכה מרובה שיזכה לעטר את המצוה ברוב פאר, ובזכות המצוה יזכה לכל הברכות האמורות בתורה, עדי נזכה לישועותן של ישראל בביאת גואל צדק בב״א.

החותם ביקרא דאורייתא

גבריאל ציננער

גבריאל ציננער
רב דק״ק ומח״ס
נטעי גבריאל
ברוקלין נ.

הג״ר משה מרדכי קארפ שליט״א

בס״ד

משה מרדכי קארפ
קרית ספר

מחבר ספרי הלכות חג בחג ועוד ספרים

עש״ק פר׳ יתרו שנט תש״ע

הן הרה״ג יראתו קודמת לחכמתו ר׳ אליהו טבגר שליט״א מפה קרית-ספר, זכה לכתוב מאמרים רבים בענין התכלת, ומסר נפשו על קיום מצוה זו, ולשיטתו אף זכה לגלות החלזון שממנו עושין התכלת ובירר שיטתו בהרחבה במאמרים רבים, ואני לא אוכל להכריע בדבר כי נעלמו ממני מעינות החכמה ובודאי מה שנוגע לגילוי חלזון זה שמבואר במדרשים שנגנז. אך בס״ד רואים שכעת סמוך לביאת משיח צדקנו נתעוררה ביתר שאת התעוררות גדולה בציבור וחשק גדול לקיים מצוה זו או עכ״פ לברר הלכותיה לפרטיהן, וזכות גדול להרהמ״ח שליט״א שהפיץ אור מצוה זו לפרטיה בבירור אמריה, ואף רבים משתוקקים לקיימה בזכותו, ואף שלמעשה מכמה טעמים אי אפשר לחייב ללבוש התכלת כהוראת מרן הגרי״ש אלישיב שליט״א מ״מ בודאי אותם שזכו לברר הלכותיה ויצא להם כן ע״פ בירור ההלכה צריכין לקימה ואין מושג של בושת פנים בקיום ההלכה, וגם מי שחשקה נפשו עכ״פ להדר לקיימה גם אם אין מחוייבין בכך, ואף על צד ספק הרחוק בודאי הידור וחיבוב מצוה יש בזה וגדול שכרו, ולכן אמינא לפעלא טבא יישר, ולחזק ידי ההמ״ח שליט״א שימשיך בהפצת מצות תכלת ובירור הלכותיה לאשורה ובזכות זה נזכה לקימה בשלמות בביאת משיח צדקנו שיורנו אמיתתה ומאמרה.

וע״ז באעה״ח לכבוד המצוה ולומדיה

משה מרדכי קארפ

הג"ר יעקב קמנצקי זצ"ל

לאחר שלמדו הג"ר גרשון בעס שליט"א והג"ר חיים טווערסקי שליט"א את הסוגיא של מצות תכלת בצוותא, בתוך ספרי האדמו"ר מראדזין הורה הג"ר יעקב קמנצקי זצ"ל "אם אתה חושב שהתכלת שמצא האדמו"ר הוא התכלת האמיתי אז תטיל אותו בטלית קטן".

הג״ר ניסן קפלן שליט״א

הג״ר ניסן קפלן שליט״א
מגי״ש מפורסם בישיבת מיר ירושלים

״עיינתי בזה זמן רב וככל שהסתכלתי בה ראיתי יותר ויותר שיש הרבה הרבה הוכחות שהמיורקס הוא התכלת האמיתי.
אם לא היה תשובה בקובץ תשובות מהרב אלישיב מסתמא הייתי לובשו. אבל מכיון שיש תשובה בקובץ תשובות שאין צריך ללובשו וביותר שאין ללובשו
הגם שידעתי שיש הרבה יהודים חשובים שלבושים אותו אני בעצמי איני לובשו
ואני בעצמי נתתי כמה שיעורים לברר למה באמת זהו החלזון האמיתי״

(מדברי הרה״ג ר׳ ניסן קפלן שליט״א שהשמיע לר׳ דוד ליכטנשטיין ולציבור גדול)

הג״ר רבי זונדל קרוזיר זצ״ל

שלמה אלכסנדר הלוי פאללאק
רב דביהמ״ד חלק לוי
דק״ק סערענטש
וראש כולל ותיקין ורשב״י
1621 Clifton Ave
לייקואד נד״ז

RABBI S.A. POLLAK
320 Park Ave
Lakewood, N.J. 08701
Tel.732-363-5476

בס״ד

ו׳ טבת תשע״ח

לכבוד בקשת ידידי שליט״א

הרי זו לתעודה כי הרבה פעמים ראיתי רבינו הגדול רבי זונדל קרוזיר זצוק״ל בביתו הולך עם ציצית של תכלת.

בידידות ובברכה

שלמה אלכסנדר הלוי פאללאק

הג״ר יעקב קאפיל שווארץ שליט״א

הג״ר יעקב קאפיל שווארץ שליט״א

רב ואב״ד קהל אהלי יעקב באיאם
ברוקלין נ״י
מחבר ספרי ״יקב אפרים״

ב״ה

תשעה ימים לחדש טבת תשע״ח

לידידי מכובדי הרה״ג איש חמודות רבי ישראל ראזענבערג שליט״א בעיר חכמים וסופרים לעיקווד יע״א

כבוד גדול נתכבדתי באותו ערב של שלשום, שכבודו נ״י בא אלי, יחד עם חבירו לתורה ולמצוה האברך המופלג, והוא קרובי הרב יעקב גרינוואלד נ״ו, והביא לי את ה׳קונטרס׳ שלו, והוא ספר שלם גדול הערך, מראהו משכיל כזוהר הרקיע, וכו ׳ענינים שונים במצות תכלת׳. לא הניח דבר בענין זה מה שלא דן בו, ׳מחוט ועד שרוך נעל׳. ׳ויחכם - וידבר - ועל הרמש ועל הדגים׳. ונתקיים אצלו ׳לכל תכלה ראיתי קץ, רחבה מצותך מאד׳ כבודו מרחיב נ״י מרחיב דברים בכל מה שיש לו איזה שייכות עם שאלת התכלת ומקורה.

ולגוף השאלה - כפי ראות עיני הדלות, אחרי הברורים האמתיים שעשה כ״ת נ״י וחבריו תלמידי חכמים רבים וגדולים - אין כאן ספק שזהו החלזון וזו היא התכלת שדברה בהם תורה. ומי שהוא ׳אוהב מצוות לא ישבע מצוות׳, ודאי ירוץ בשמחה לקיים מצוה זו ...

בברכה והערכה גדולה

יעקב קאפיל שווארץ

(מתוך הסכמה ארוכה לספר מראה הרקיע)

הג״ר חיים פנחס שיינברג זצ״ל

הראש ישיבה זצ״ל ביקש מהג״ר שלמה טייטלבוים שליט״א מחבר ספר כליל תכלת שיעשה לו ציצית צבוע עם תכלת מחלזון החדש, וכן עשה הרב הנ״ל. וכן השיב להג״ר גרשון בעס לשאלתו האם לובש תכלת, שכן הוא לובש.

הג״ר מנחם מענדל שפרן שליט״א

יום ד׳ י״ב ניסן תשע״ו

לכ׳ הרה״ג בנימין זאב הלוי הורביץ שליט״א

עורך שנתון והיה לכם לציצית

שוכ״ט

א. מה שלא נתקבל בציבור הרחב שומרי תומ״צ קלה כבחמורה ומדקדקין במצוות אינו משום שיש ערעור על אמיתות התכלת. אדרבה הראיות שמביאים לזיהוי התכלת המקובל היום כחלזון התכלת שבזמן חז״ל, נראין הדברים נכונים שזוהי תכלת של תורה, והדברים משכנעים ומדברים בעד עצמם.

ב. וטעם רוב גדולי ישראל שאינם משתמשים בזה אינו משום שמפקפקים באמיתת העניין, אלא משום שבמאתיים שנה האחרונות נקבע כהרגשה פנימית שלא משנים דברים גם אם מן הדין הי׳ צריך להנהיגם או לשנותם, וזה כהגנה נגד מהרסים המנסים לשנות ולהתאים וכו׳. ועד כדי כך נקבע עקרון זה שיש כח בדעת תורה זה לעקור דבר מה״ת כמו מצות תכלת.

הכלל, שגם שינוי לטובה רואים חכמי התורה לתחילת פרצה שאחריתה מי ישורנו. ודבר זה הוא בבחינת יכולים חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה.

ואף שהיו מהגדולים שנהגו בתכלת ראדזין כמו שידוע מהמהרש״ם ועוד, הם לא עשו כן אלא לעצמם בצינעא אך לא הנהיגו כן לציבור.

ג. גם מה שמצינו כמה מנהגים שהשתנו כמו הכרעת ההלכה בזמני שקיעה״ח שבפולין והונגרי׳ נהגו כשיטת ר״ת בצה״כ ולא נשאו כפים בכל יום ועוד, ולפני המלחמה נשתנו המנהגים והפסיקו לנהוג כר״ת בפולין וכן בארה״ב. זה התחיל אחרי מלחמת העולם הראשונה שנעקרו קהלות ונתיישבו מחדש, וכן בארה״ב שהתחילו להתייסד קהלות חדשות מלפני קרוב למאתיים שנה כשהתחילה ההגירה הגדולה מרוסיה לארה״ב [כפי שיש לראות שינוי זה בלוחות הישנים שיצאו כל שנה]. כל זה לא עשו אלא כשנעשו קהילות חדשות ויסדו מנהגים חדשים, אך קהילות ישראל שנשארו במקומם נזהרו מאוד מהשינויים, ותחושת גדולי ישראל האמיתיים תורה היא וזהו קיום רצונו ית״ט.

זה הוא ה״דעת תורה״ שעומדת מאחורי העניין של התעלמות כביכול של גדולי ישראל מקיום מ״ע.

עד כאן בנוגע למעשה. אבל בוודאי דבר חשוב ויש בזה תועלת גדולה לברר מצוה זו למעשה על כל צדדיו וצידי צדדיו כפי שאתם עושים, בפרט מצוה שאין לה דורשין. ובזכות המצוה המתקיימת ע״י ונשלמה פרים שפתינו נזכה לקיימה בפועל ממש.

בכבוד רב

מנחם מענדל הכהן שפרן

תעודת הכשר מבד"ץ מהדרין

בד"ץ מהדרין B.D.Z. MEHADRIN

יום חמישי כ"ט תמוז תשע"ה

תעודת הכשר

הריני לאשר כי הציציות הכולל גם פתילי (חוטי) תכלת ממפעל "פתיל תכלת" בכפר אדומים התכלת שבפתילים אלו הופקו מן החלזון הימי ארגמון קהה קוצים **שכמה גדולי ישראל הסכימו על זה.**

הנני לאשר כי לצורך אלו האנשים המעוניינים והצורכים תכלת זו, שדם חזלון זה שהופק מהשבלול של החלזון הנ"ל הוא דם נקי ללא תערובות מדם חלזונות או צבע אחר, כל צביעת הצמר נעשיית ע"י עובדים יר"ש בצביעה ידנית ונעשית בהקפדה יתירה לשם מצוות ציצית.

כל חוטי הציצית המעובדים במפעלון זה כולם נעבדו לשמה לשם מצות ציצית ע"י יהודים שומרי תורה ומצות מתחילתה ועד סוף בכל שלבי עבודת הקודש.

רק כאשר על כל אריזה יש מדבקה הולוגרמה בצבע כסף

תוקף תעודה עד ר"ח סיון התשע"ו

וע"ז באנו ע"ח יום חמישי כ"ט תמוז תשע"ה

הרב אברהם רובין

דבר אל הקורא

תכלית קונטרס זה הוא להביא לפני הקורא את דברי הרבנים והגאונים שחזקו ידי העוסקים במצות התכלת, אך תדע שהבאנו כאן רק קצת ומיעוטא דמיעוטא. וזה בגלל שהמובא כאן הוא בעיקר ממה שמצאנו בכתובים, והרבה הרבה יותר מהרבנים המנויים כאן מקיימים מצוה זו, או מחזקים את העוסקים בקיומה.

והנה לא באנו כאן בקונטרס זה לאפוקי מהרבנים שכתבו ונקטו שעדיין לא מצאו החלזון הנכון למצות תכלת, וכבר כתב החפץ חיים "ואם ימצאו אנשים גדולים ויראים שאין דעתם מסכמת לזה כ"כ כמו שכתב כתר"ה, מה אעשה, ידע כתר"ה **כי על כל ענין חדש א"א שיסכימו הכל בפה אחד ובשעה אחת**, וכבר ראיתי בנסיון ממני, וכן היה תמיד אף אצל רבותינו הקדמונים..." (מכתבי חפץ חיים דף ר"ה). רק מכיון שרבים סוברים שהללו שנקטו שנמצא החלזון הנכון לקיום מצות תכלת ועושים מעשה בעצמם ומטילים תכלת על כנפי בגדיהם הוא רק קומץ קטן של אברכים אשר אין דעת זקנים נוחה ממנו שמבקשים חדשות וכו', ע"ז באנו להודיע כאן שאין זה נכון, אלא האמת הוא שדעת הרבה רבנים חשובים ותלמידי חכמים גדולים שמן הראוי לקיים מצוה זו או שזהו תכלת הנכון או שעכ"פ יש בזה הידור או שבודאי אין בדבר היזק וחשש חדשות.

ובאמת ידענו בברירות אשר רובם ככולם של אלפי תלמידי חכמים, רבנים, וגדולים שבירו הסוגיא עד תומו ס"ל שאכן מצאנו חלזון הנכון, ואכן רבים מהם ידועים להציבור. וכאן ראוי לכתוב מעט אודות מה שרבנים רבים נמנעים לצאת בגלוי בעד קיום מצוה זו [אפי' אלו המחזיקים בה], והגם שידענו ושמענו עוד טעמים נכונים בזה, אך עיקר הטעם נראה שהוא מה שיתבאר בשורות הבאות בקצרה בעזהי"ת.

הנה כולם יודעים שהתגלות מצות תכלת נראה כדבר מחודש, והוא מלתא שרבים תמהים עליו כי לא היה מצוי בישראל יותר מאלף וחמש מאות שנה. והמאמר הידוע "חדש אסור מן התורה" מקופיא היה נראה שהמאמר הידוע "חדש אסור מן התורה" מתאים לזה, ומשום זה נכון להביא מה שכתב הרמב"ם (מורה נבוכים חלק ג' פרק ל"א) בכגון חידוש כזה, וז"ל "כי האנשים בטבעם אוהבים מה שהורגלו בו ונוטים אליו עד שאתה תראה אנשי הכפר כפי מה שהם ממיעוט רחיצת ראשם וגופם והעדר ההנאות וצוק הפרנסה ימאסו המדינות

ולא יהנו בהנאותם ויבחרו הענינים הרעים המזורגלים על הענינים הטובים שאינם מזורגלים ולא תנוח דעתם לשכינת ההיכלות ולא ללבישת המשי ולא להתרחץ במרחץ ובשמנים ובסמנין כן יתחדש לאדם בדעות אשר הורגל בהם וגדל עליהם מן האהבה והשמירה להם ולהתרחק מזולתם ולפי זאת הסבה ג"כ ימנע האדם מהשיג האמת ויטה אל מזורגליו כמו שקרה להמון ב...".

כן הוא ממש בענינינו, שמתוך שלא היה לפנינו כל מאות השנים דרך בהיר שיחזור מצות תכלת לידינו קודם ביאת המשיח, ואדרבה הדורות נתמעטים והולכים, נתרגלו לחשוב שתכלת הוא דבר שלא יהיה בידינו עד שיבא בזמן משיח כמו קרבנות וכדו'. עוד נתרגלו, שכל דבר שלא היה בידי אבותינו מיד צווחים בקול רעש גדול "אין עושין חדשות" ולכן רבים מעמי הארץ ואפי' מתלמידי חכמים חושבים שיש עבירה להשתדל לקיים מצוה זאת, ואפי' להרהר עליו הוא כמחשבת עבודה זרה.

והגם שמפורש ומבואר בגדולי אחרונים בהרבה מקומות שאין זה נכון, זה לא יועיל אחרי ההרגל של האי-ידיעה בענינים אלו שהיו מוזנחים עד עתה. ומתוך כך יש חשש גדול שיבא הדבר לבזיון התורה ומחלוקת, וכמו שכבר ראינו זאת בעינינו, אוי לעינים שכך רואות, ונרחיב הדיבור קצת בזה.

ידוע שגדולי תורה בכל הדורות התרחקו ממחלוקות עד קצה האחרון, ולא רצו להביע דעתם בשום פנים היכא שיבא הדבר לידי מחלוקת, וכעין מה שהשיב הגאון מהר"י מפוזנא חתן הנו"ב לשואל "מוטב להעמיד צלם בהיכל ואל ירבה מחלוקת בישראל" (הובא בהקדמה לספר עין הבדולח). וכן מצינו בענין התכלת גופא דידוע שהגאון הגדול האדמו"ר מראדזין זצ"ל רצה לחדש לבישת תכלת בימיו במין דג שלפי דעתו הוא החלזון האמיתי וכמעט כל גדולי הדור חלקו עליו ואעפ"כ היה כמה גדולים לובשים אותו בצנעה מטעם שהיה חוששין לדבריו עכ"פ בתורת ספק, אבל לא לבשו אותו בפרהסיא והטעם משום מחלוקת ונעתיק מקורות לזה.

במכתב (הובא בהמעיין נ"א א') מהרב צבי הירש קלינגבערג אבד"ק לאנטשין נכד ומשמש להגאון המהרש"ם כתב מה שאמר לו המהרש"ם בעת ששימש שלפניו, בענין מסוים בזה"ל "ואז פקד עלי אדוני מו"ח זקני זצ"ל (המהרש"ם) שאכתוב בשמו לכהד"ג שליט"א ... שכהד"ג שליט"א ימחול לכתוב לו טעמו ונימוקו על מה שמתיר. וכשבאת תשובת הדר"ג שליט"א הנני מעיד עלי שמים וארץ שאמר לי אז אדמוח"ז הגאון הנ"ל בזה"ל "רואה אני

את דבריו כנים ואמיתיים להלכה, אך שאין רצוני עוד להתערב בדבר מפני בעלי מריבה ומחלוקת שאינם מודים על האמת", וכעין זה שמעתי ממנו בענין תכלת כי בצינעה ראיתיו לובש טלית עם ציצית תכלת אך לא בפרהסיא".

וז"ל הלב העברי (הובא בספר התכלת דף 133) "ויצאו עליו מחלוקות נוראות (בענין תכלת ראדזין) כאשר התחילו תלמידיו ועמו עוד אלפים ישראל להתלבש בטליתים עם תכלת, ואז יצא הבערה לחלק, וביותר כאשר וכו', והיה בלבול גדול וקטגוריא בין ת"ח וכו' אחרי כי נשמע בין החיים, מן המחלוקות הללו אז השיבו גם חכמי ישראל אשר היו כבר מסכימין בתחילה את ידם אחור כי אמרו הפריזו על המידה כעין שבת קנ"ג גדשו סאה מחקו את הסאה, וכדי שלא ליתן יד למחלוקת ביותר וכו'".

עוד מדבריו ז"ל שם דף (443-343) "ע"כ גם בינונים עושים להם ארבע כנפות של צמר בתכלת וכו' ולא למרחץ מפני הרואים במקום שיש חשש מחלוקת משום לא תתגודדו אם כי אין להתבייש מפני המלעיגים (כבאו"ח סי' א'), מכ"מ גדול השלום זולת בדבר הנוגע לכלליות יהדות, אשר אפ' על ערקתא דמסאנא צריך למסור נפשו (יו"ד סי' קנ"ז) ועל הדינים צריך מסיה"נ (ככ' ברמב"ם פ"ז ה' מלכים) ולא תגורו מפני איש זולת כאלו מכריע השלום והצנע לכת עם אלקיך".

ולכן הגם שבתחלה הלך בעל הלב העברי בגלוי בטלית עם תכלת כמוזכר בספר אור לישרים, אח"כ מפני המחלוקת לבש אותו רק בצנעה מטעם זה, כמו שכתב בעצמו. וז"ל (בתשו' ר' עקיבא יוסף יו"ד סי' קס"ה) "ע"כ אנן לא נהיגנא ללכת בתכלת, כי אם בטלית קטן בצנעה, משום חשש לא תתגודדו, שלא לגרום מחלוקת, ע"כ ואת צנועים חכמה".

וכזה מצינו באופן ההיפך שמחשש מחלוקת לא התנגדו גדולים לתכלת ראדזין, וז"ל ספר אור לישרים (הקדמת ביאור הזוהר אות ד', מהרב הלל משה גלבשטיין מירושלים מחבר ספר משכנות לאביר יעקב) "ובליל י"ט כסליו הלכתי להרב מפלינסק נ"י הראב"ד מהאשכנזים והפצרתי בו, עד שהלך עמי להרב מבריסק נ"י (המרי"ל דיסקין זצ"ל), והשיב אעפ"י שלפי דעתו הוא פסול וגם וכו' אעפי"כ הוא כבר קיבל עליו כי בכל דבר שיש איזה חשש מחלוקת יתרחק מזה וכו'" עכ"ל.

וכאשר היה אז כן הוא עכשיו כמו שידענו בברירות משני גדולי תורה שקיימו מצוה זו רק בטלית קטן כי חששו מפני המחלוקת, וכאשר חששו גדולי תורה אלו כן היה, כמו שידענו מתלמידי חכמים וגדולי תורה שהם מורי הוראה בישראל שכאשר יצאו ברבים לחזק מצוה

זו או קיימו אותו ברבים נרדפו מקנאים אשר לא הגיעו לקרסוליהם, וידענו על מעשה רשע שקנאים אלו המתעטפים באיצטלא של חסידות ביזו אחד ממורי הוראות אלו ברבים, ומטעם זה רבים הם נמנעים מלקיים מצוה זו.

ויש עוד מקורות לענין זה אך לא נאריך, עי׳ בדרשות חתם סופר (ראש השנה דף א׳ ע״ג) ודוק היטב, ואור ישראל (שנה ג׳ ב׳), ובדברי העין יצחק אל תלמידי האדמו״ר מראדזין הובא בהקדמה לעין התכלת.

ומשום זה גם יש הרבה שאינם מוכנים לעיין בזה כי יש חשש גדול שיתבזה כבוד התורה וכעין דברי הנודע ביהודה (סי׳ ס״ב יו״ד) בענין אחר ״ולא רציתי לחקור ואמרתי כיון שאין איסור ברור אעלים עין״.

והגם שהדרך עד שיתקבל התכלת החדש אצל כל ישראל אולי היא ארוכה, אך לאט לאט רואין בעזהי״ת התקדמות גדולה בקרב כל ציבור היראים, ליטאים, ספרדים, וחסידים, ולא נדבר כאן בפרטיות בזה ואין צורך לכתוב בזה כי הדברים ידועים ורק סומא בשני עיניו לא יראה אור היאך הדבר מתקבל על הציבור של יראים. ורק אציין שיש כמה רבנים חשובים שיצאו בתחילת דרכם כנגד קיים מצוה זו בזה״ז וכהיום הם מהלובשים אותו או המודים בה. ובאמת יש מקור לדרך התפשטות התכלת שהוא דבר התמוה לרבים באופן זה מגמ׳ במנחות (מ.) שמקודם שמקיימים דבר התמוה לרבים יש להבינם וללמדם שבאמת זהו הדרך הנכונה ורק אז ראוי לקיים אותו ברבים, ולכן הכל הולך קמעא קמעא בעזהי״ת, וככל שמתרבים היודעים בה מתרבים הלובשים בה.

ותקותינו שכל אחד יתבונן ויעמול על סוגיא דנן כולה בלימוד על מנת לעשות ככל שאר סוגיות בכל התורה. וכמו שאלו שיצאו להם שאין זה תכלת הנכון בודאי לא ילבשו אותו, כן תקותינו שאלו שאכן יצא להם שהוא תכלת הנכון ולא מוצאים טעם למה לא ללבשו ילבשו אותו בשמחה שהחיינו והגיענו וקיימנו לזמן הזה.